

Jubilæumsskrift for

HJØRRING GASVÆRK
OG
HJØRRING VANDVÆRK

UDARBEJDET AF
STADSINGENIØR E. B. ANDERSEN
I ANLEDNING
AF 50 ÅRS DAGEN FOR
VÆRKERNES
IGANGSÆTNING

Trykt i
Expres-Trykkeriet
Oluf Jørgensens bogtrykkeri
Hjørring
1953

Side 2

blank

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Byrådets vedtagelse af værkernes opførelse i 1902 og udvidelserne i 1949	
<i>Gasværkets historie:</i>	
Gasværksagen forhistorie og gennemførelse.	
Gasværkets drift og udvidelser	
Gasværkets fremtid	
<i>Vandværkets historie:</i>	
Vandværkets forhistorie og anlæg	
Vandværkets drift og udvidelser	
Vandværkets fremtid	
Spredte træk om værkernes opførelse skildret af datidens presse	
Byens borgmestre fra værkernes planlæggelse og indtil 1953	
Værkernes udvalg fra 1887 til 1953	
Det ledende personale for værkerne	

Side 4

blaub

BYRAADETS VEDTAGELSE AF
VÆRKERNES OPFØRELSE I 1902 OG AF
UDVIDELSERNE I 1949

6. februar 1902. »Vi faa baade Vand og Gas«.

Endelig i aftes nåede man i Hjørring byråd til en afgørelse af den længe omdebatterede vand- og gasværkssag. Efter en kort forhandling *vedtoges* det med 11 stemmer (formanden stemte ikke), at der *anlægges et kommunalt vandværk*. Og efter en længere diskussion, under hvilken de i forvejen kjendte standpunkter forsvaredes med de heller ikke helt ukjendte argumenter, *vedtoges* det dernæst — trods formandens alvorlige advarsel — med 8 stemmer mod 4 (formanden, Haslund, Schibsbye og Olesen), at der samtidig med vandværket *anlægges et kommunalt gasværk*. Det nedsatte vandværksudvalg forstærkedes i den anledning med 2 medlemmer. — Branddirektør Kock var mødt som tilhører.

— — —

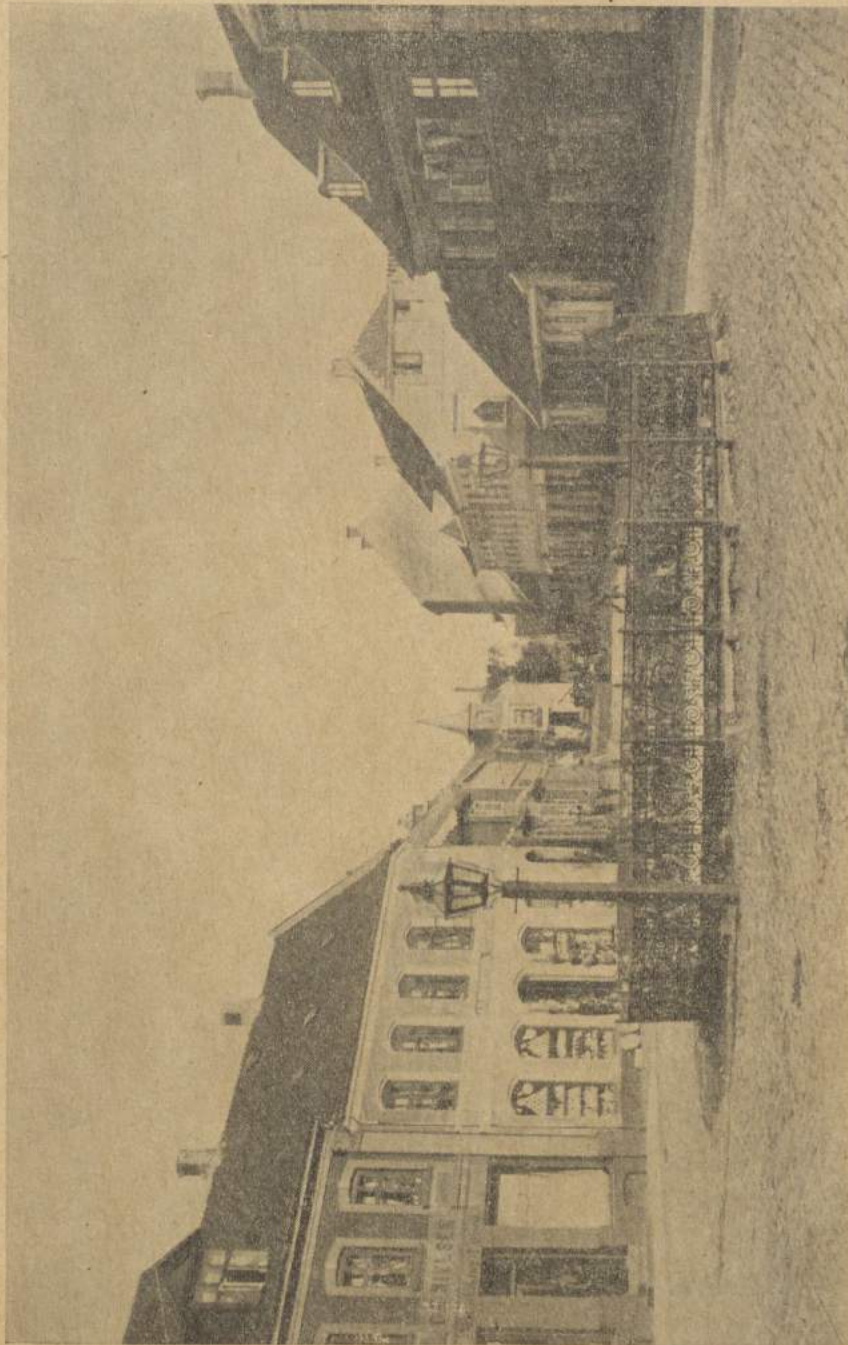
— hvorefter man gik over til 2. behandling af sagen om *anlæg af et vandværk*.

FORMANDEN: Jeg antager ikke, der vil blive nogen yderligere diskussion i aften. Sagen er jo så uddebatteret, at der væsentlig kun vil være tilbage at stemme over sagen. De herrer kjender mit standpunkt, og jeg kjender de herrers. Jeg er overbevist om, at forslaget vil blive vedtaget med 11 stemmer. Jeg er ikke *principielt* uenig med de herrer, men jeg mener, sagen kan tåle at vente lidt endnu. Jeg skal ikke komme ind paa de økonomiske betragtninger — dem skal jeg gjemme til næste sag, — men jeg skal dog henlede opmærksomheden på, at for at få den indtægt

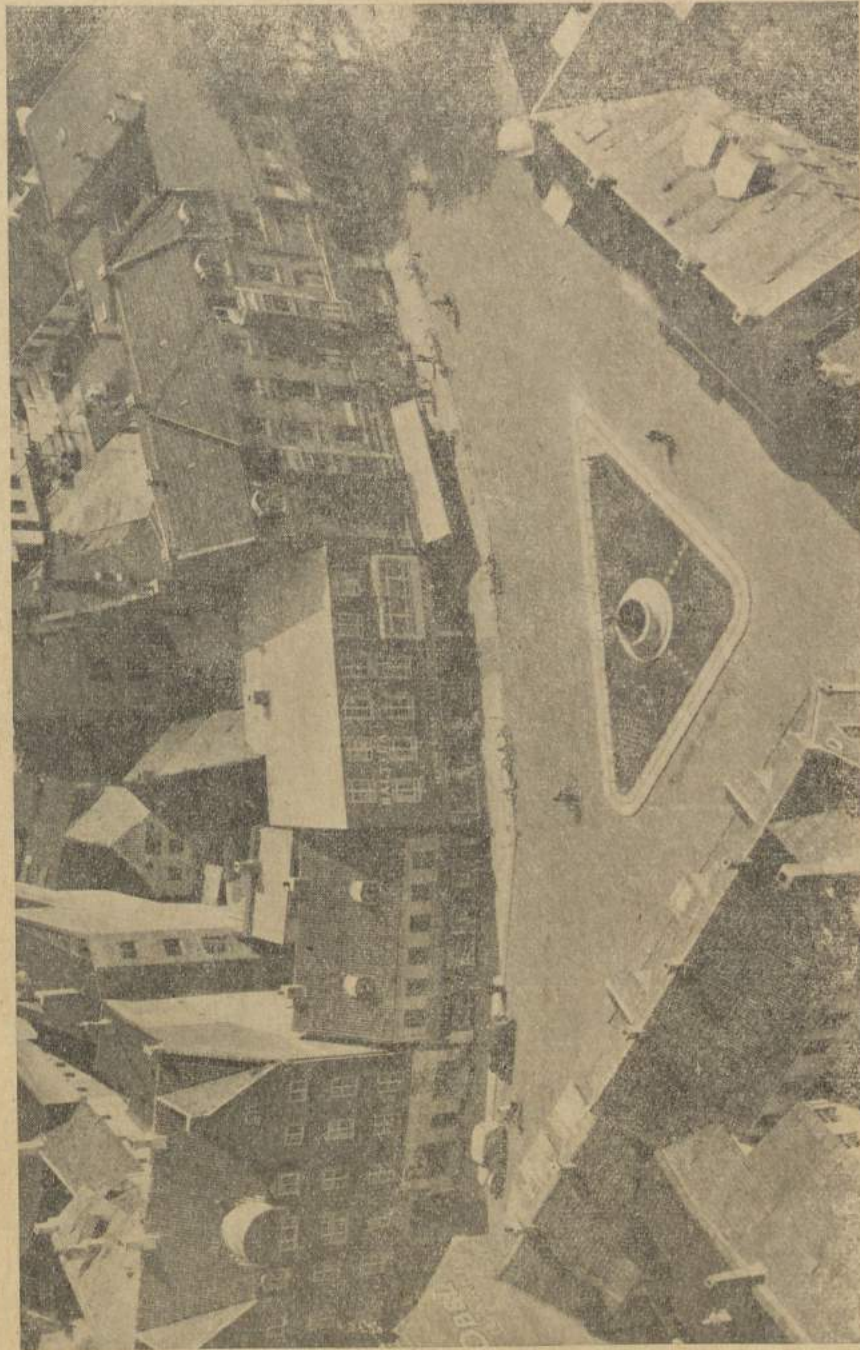

Springandpladsen omkring år 1900

S. ingvands. ladsen 1953

af vandværket, Jochimsen er gået ud fra, er det beregnet, at samtlige byens husejere vil tage vand, og det er vist meget tvivlsomt.

JAKOBSEN: Det er vist det rigtigste at betragte udvalgets hverv som endt, og så få valgt et udvalg til at have med begge dele at gøre. At have to udvalg er næppe heldigt; de må jo arbejde en del sammen, særlig hvad ledningerne angår.

FORMANDEN: Jeg er enig med Jakobsen heri. Men jeg har tænkt, at vi beholde vandværksudvalget og supplerer det med et medlem og så lade det forstærkede udvalg drøfte *begge* sager.

JENSEN: Der er een ting, der ikke blev særlig forhandlet sidste gang, nemlig ildebrandstilfælde. Af hensyn hertil er et vandværk nødvendigt. Ellers vil let ved en vestenstorm den halve by gå i løbet. Jeg tror, at hvis vi havde haft et vandværk, vilde Ernst Petersens ejendom være bleven reddet.

FORMANDEN: Ved branden i Kallundborg slap vandet op, uagtet de havde et vandværk, så de måtte tage vandet fra fjorden.

JENSEN: For mit eget vedkommende kan jeg tilføje, at mine piger kappes om at komme først op for at få den smule vand, der er i brønden.

Det *vedtoges* med 11 stemmer at *anlægge et kommunalt vandværk*. Formanden stemte ikke.

Man gik dernæst over til 2. behandling af forslaget om anlæg af et gasværk.

FORMANDEN: Medens jeg indskrænkede mig til ikke at stemme i den forrige sag, vil jeg i *denne* sag ikke kunne forsvare at undlade at stemme *imod*, da kommunen har byrder nok i forvejen. Jeg tror ikke, at et gasværk vil blive et så voldsomt aktiv, som dets talsmænd mener. Og heller ikke tror jeg, at man noget steds er skredet til at anlægge et gasværk, hvor man i forvejen havde et elektricitetsværk. Den væsentligste side for mig er den økonomiske. Vi har en gjæld på 318.000 kr., og et vandværk vil koste mellem 200 og 250.000 kr. Og een ting vil jeg bestemt præcisere: at der må skaffes en driftskapital til veje, thi

en sådan kan ikke præsteres af kommunens kasse. Desuden må det erindres, at vi *har* vedtaget at yde 100.000 kr. til jernbanen. Det er *muligt*, at vi får så rigelige indtægter, at det ikke mærkes, men det *ved* vi ikke. Men vi *ved*, at vi er pligtige til at betale renter og afdrag. Og jeg skal sige de herrer, at det er et stort ansvar, vi påtager os. Og jeg vil også sige, at når vi går til ministeriet om lån, vil jeg overfor ministeriet udtale mine betænkeligheder over gjælden. Vedtages det, må sagen jo overgives til et udvalg til nærmere undersøgelse.

AKOBSSEN: Der er vistnok enkelte, der anser et gasværk for en guldgrube. Det gør jeg ikke, da det strax vil komme til at konkurrere med det elektriske lysværk. Men jeg tror, at det vil betale sig. Der er navnlig et punkt, der taler i favør heraf, det er det store forbrug af kogegas, der er af temmelig ny dato. Folk tager den af bekvemmelighedshensyn, selv om den ikke er billigere, hvad iøvrigt mange påstår, den er. At vi skulle vente nogle år med anlæggelsen, kan jeg ikke være enig med formanden i, da der jo ikke er nogen udsigt til, at vore skatteforhold skulle blive bedre, så vi bedre kan tåle en underbalance. Desuden er pengene nu billigere end for et år siden, og måske vil de, når vi skal bruge dem, være endnu billigere. (»Eller dyrere«). Nej, det er der vist ingen fare for. Det ville være mærkeligt, om der et halvt år efter nedgangen atter skulle komme opgang. Endelig er rørene nu meget billige. Formanden talte om ansvaret, og det taler til formandens ære, at han holder os fakta for øje. Men det er et spørgsmål, om vi ikke påtager os et større ansvar ved *ikke* at vedtage det. Flertallet af borgerne ønsker det. Det gør mig ondt, at formanden vil udtale sine betænkeligheder til ministeriet, men jeg håber ministeriet vil slutte som så, at når kommunens repræsentanter ønske et lån anvendt på en bestemt måde, de da bedre vil kunne skønne over det end ministeren og hans departementschef. Jeg anbefaler, at vi i aften vedtager anlæggelsen af et kommunalt gasværk. (»Hør«).

ANDERSEN: De af formanden fremsatte betragtninger lyde jo temmelig afskrækkende. Men jeg kan, når jeg ser på forskellige byers regnskaber, ikke se således på sagen. Det er en uheldig omstændighed, at Hjørring ikke har nogen anden indtægtskilde end skatteydernes lommer. Vi har ikke et eneste aktiv, som næsten alle kommuner har. Jeg har aldrig udtalt, at jeg tror, at gasværket vil blive en guldgrube, men jeg tror, det vil kunne betale sig på et ringe underskud nær de første år, og det vil sikkert komme til at give et passende overskud. Det største ansvar vil komme til at hvile på de byråd, der har modsat sig det i tidligere tid, og ikke det, der vedtager det. Jeg er i de 14 dage, der er gået siden 1. behandling, bleven overrasket over den almindelige tilslutning, sagen har vundet. Nu er tiden der. Hvis vi ikke griber til nu, slår vi det kommunale gasværk ihjel for bestandigt. Thi der vil sikkert komme begjæring om koncession, og det er vi ikke i stand til at nægte. Thi at gjøre os til formyndere i den grad, at vi forholde beboerne et gode, de sætter pris på, det er dog temmelig meningsløst. At forbruget af gas gjennemgående er voxet alle vegne, udelukker al frygt i så henseende. Der er jo endog tale om anlæggelse af et nyt stort gasværk i København. Med hensyn til beregninger står vi aldeles ikke på bar bund. Vi har jo det gamle forslag fra 1892 at regne med. Hvis anlæggelsen nu vedtages, må vi indbyde lysthavende firmaer til at komme med forslag og planer.

FORMANDEN: Hvor vidt Hjørring kommune er mere eller mindre forgældet end andre kommuner, ved jeg ikke. Men sikkert er det, at vi har en gjæld på 318.000 kr., og at skatteprocenten er steget på et år fra 12 til 13,50 pct. Således er forholdene i virkeligheden. Jeg har ikke haft lejlighed til at tale med ret mange om sagen, men jeg har talt med en mand, og han fandt sagen ganske forskrækkelig og ventede, at den kongevalgte formand ville standse sagen. (»Det har været hans spøg«).

OLESEN: Der kan man se, hvad alderen og de grå hår kan gjøre. Den mand har tidligere været en lige så begejstret til-

hænger af gasværkssagen, som de ivrigste af dens talsmænd nu er.

NIELSEN: Guldgruben kan vi gjerne lade ligge. Der er sikkert ikke een af borgerne, der tror, at der er *så* umådelige fordele ved et gasværk. De ser nøgternt på sagen. Og de vil have gasværket. Den fattige mands kone vil gjerne have billigt ildebrændsel (FORMANDEN: Jeg foreslår, at vi begrænser de almindelige betragtninger). Og middelstandsfolk vil også gjerne have det. Selv om det skulle medføre et ualmindelig lille offer i de første år (»sig hellere ualmindelig stort«), vil borgerne have det. Jeg tror vi påtager os et ansvar ved at lade sagen ligge. Med hensyn til byens gjæld, bør man huske på, at der er to slags gjæld. Den vi allerede har, skal afdrages og forrentes af skatterne, men den vi nu stifte, vil kunne amortices og forrentes gennem den forretning, vi starte. Med hensyn til udvalget, vil det meste, det får at bestille, være at undersøge, hvor meget det koster, og da nogle 1000 kr. mere eller mindre ikke vil kunne influere på vor afstemning, kan jeg ikke indse, hvorfor vi skal have detaillerede oplysninger frem. Og vi er jo nogenlunde på det rene med, hvad det koster. Der vil være såre lidt forskjel på den anlægssum, der beregnedes i 1892, og den, der vil medgå nu.

HASLUND: I et referat af sidste møde stod der, at jeg havde sagt, at et gasværk måtte borgerne betale i dyre domme. Det har jeg ikke sagt. Jeg sagde, at det *kunne være*, det ville blive et aktiv, men i hvert fald måtte borgerne betale det. Jeg kunne for så vidt slutte mig til dem, der siger: gid vi havde fået et gasværk for længe siden. Men at det nu, så langt bagefter, skulle blive et aktiv, er der efter min mening slet ikke tale om. På lysets område har gassen sikkert udspillet sin rolle. Og den dag, elektriciteten bliver billig nok, bliver der ikke brug for gas hverken til lys eller kraft. Men så som kogegas, siger man. Javel, men det er kun et gode, som borgerne får lov at betale for. Jeg er ingenlunde nogen modstander af gas, men vi må huske på, at det er et stort ansvar at pådrage kommunen så store udgifter.

Og vi må huske på, at når gasværket ikke engang kan betale sig strax, vil det stille sig endnu dårligere i fremtiden. Den vej går udviklingen. Desuden vil ordningen af skattelovene sikkert også give et minus i købstædernes skatteforhold. Alt dette gør, at jeg ikke har mod til at være med til at stemme for en udgift, som her foreslået, da den ikke er absolut nødvendig. Jeg har også talt med arbejdere om kogegas, og fået det indtryk, at de vil blive ved med at koge deres morgendrik i kakkelovnen.

THOMSEN: Jeg antager, at vi alle anerkjende formandens advarende røst. Men jeg ser ikke så betænkeligt på den store gjæld. Jeg skal henvise til, at tre borgere i sin tid påtog sig at bygge et elektricitetsværk. Når der nu står 7 à 8000 borgere bagved (FORMANDEN: »Der er kun 1800 skatteydere«), så er det ikke så farligt. De fremførte argumenter mod et gasværk er gjengangere. Sidst var det elektriciteten, der slog gasværket ihjel. Nu er der gået 7—8 år siden den gang, og jeg tror, at vi den gang ganske trøstigt kunne have gået til anlæggelsen. Og tidligere var det de af formanden fremsagte argumenter, der slog sagen ihjel. Men jeg tror at kunne sige, at alle de kommuner der har givet koncession på gasværk, har bitterligt fortrudt det. (ANDERSEN: »Hør«). Og jeg kan heller ikke se bort fra, at i alle de byer, hvor de har gasværk, er de udmærket tilfreds dermed. Det er tilsagn for, at vi trøstigt kan gå til anlæget. Og tiden er gunstig nu, som af andre fremhævet. De tidligere byråd har begået en fejl ved at henlægge sagen.

NIELSEN: Efter at Haslund har udtalt sine betæneligheder, siger han, at man endelig ikke må tro, at han er imod det. Det må vel nærmest betragtes som en vittighed. Man har nu talt i 25 år om elektricitetens evne til at slå gassen ihjel, og det kan man gjerne tale om i 25 år til. Det vil af borgerne blive betragtet som en forsømmelse, hvis vi ikke benytter lejligheden.

HASLUND: Man kan godt være stemt for en sag, fordi man mener, man ikke har råd til den. Når jeg har en gammel frakke,

kan jeg godt have lyst til en ny, men når jeg ikke har råd til det, bliver jeg ved med at gå med den gamle.

OLESEN: Thomsen sagde, at alle de udtalelser, der var fremkomne mod sagen, var ikke nye. Nej, thi sagen er uddebatteret. Men det samme kan siges om, hvad der er kommet frem til forsvar for sagen. Vi kunne gjerne have sparet os hele debatten. (»Hør«). Jeg stemmer imod, fordi jeg slutter mig fuldstændig til formandens udtalelser om den økonomiske stilling, og til Haslunds udtalelser om betydningen af et gasværk. Hvis der kan leveres bevis for, at lys og varme er billigere gennem gas end gennem petroleum, eller for, at den stemning, der findes blandt borgerne, er stærk nok til, at de vil tegne sig, så er jeg med. Men jeg lever også i byen og kjender noget til stemningen. Der er folk, der er for sagen, men der er min sandten også folk, der er imod, og det er ikke så få.

JENSEN: Jeg er tilhænger af gasværkssagen. Der er en stærk stemning i byen derfor. Jeg tror ikke, det vil blive så dyrt, som Haslund siger. Der spares brændsel på mange måder. Tørv og koks koster også penge. (»Husk de to piger«). Ja, jeg sagde sidst, at hvor man holdt to piger, kunne man spare den ene, når vi fik kogegas.

ANDERSEN: Olesen ytrede, at han ikke havde set stemningen tydelig nok tilkendegivet. Olesen var selv med til at indbyde borgerne til et møde for 2-3 år siden, og jeg beklager, at han ikke havde lejlighed til at overvære mødet, thi i så fald ville han have fået bekræftelse for, at der er stor stemning for anlæget, og det netop blandt den mere stabile befolkning.

GYLLING: Jeg skal blot tilføje, at det bevis Olesen forlanger, ligger i gasværkernes benyttelse alle andre steder.

Man gik nu over til *afstemning*, ved hvilken anlæggelsen af et kommunalt gasværk besluttedes med 8 stemmer for mod 4 (Formanden, Olesen, Haslund og Schibsbye).

3. februar 1949. »Vand er en simpel ting«.

I byrådets møde i aftes forelagde redaktionssekretær E. Glerup på vandværksudvalgets vegne forslag til en millionudvidelse af Hjørring vandværk og dettes ledningsnet.

Glerup gennemgik forslaget i enkeltheder.

Debatten indledtes af CARL SIMONSEN: »Det kan synes, at det drejer sig om et mægtigt beløb, men et gammelt ord siger, at vandet er en simpel ting, blot man ikke mangler den. I tysker-tiden fik vi et lille bevis på, hvad det betyder ikke at have vand, og det kan ikke nytte, vi en dag står og ikke kan forsyne byen. Vi har været nødt til at udarbejde en plan, og jeg håber byrådet vedtager den. Selvom der er tale om en klækkelig forhøjelse af vandafgiften, ligger Hjørring stadig i midten blandt landets vandværker. Iøvrigt vil udvidelsen blive en fordel for visse kvarterer, der på bestemte tider af året altid har manglet vand«.

SVEND CHRISTENSEN: »Er man nu sikker på at vandforbruget vil stige så meget som beregnet. 1947 var jo det tørreste i mange år. Måske burde udvalget have ventet lidt med denne plan. Jeg vil ikke spænde ben for sagen, men jeg synes, den er slået noget stort op«.

GLERUP: »Forbruget er steget meget stærkt, og der er meget vi ikke kan vente med at gennemføre«.

BORGMESTEREN: »Jeg synes, det er udmærket med en samlet plan. Vi kan ikke være tjent med en indskrænkning af forbruget hver sommer. Den eneste indvending, jeg har, er, at den store udgift skal tages på en forholdsvis kort årrække. Er det ikke at være lidt for velvillig overfor den nye slægt?«

CARL SIMONSEN: »Selvom 1947 var den tørreste, havde vi i 1948 den længste tørkeperiode. I måneder gik maskinerne på vandværket i alle døgnets 24 timer. Skal der indtræffe den mindste motorskade, vil det betyde katastrofe. Hvad det korte åremål til afskrivningen angår, kan jeg sige, at vi ikke kan klare os længere end til 1963 uden et hjælpevandværk«.

Derefter godkendtes planen uden afstemning.

1. december 1949. »Ingen indvendinger«.

Borgmesteren gennemgik i store træk den redegørelse for millionudvidelsen af gasværket, der har været udsendt til samtlige byrådsmedlemmer, og anbefalede, at belysningsudvalget fik den ønskede bemyndigelse til at iværksætte udvidelsesplanens første del.

Og det var der ingen, der havde noget at indvende imod.

Bjørn bad om ordet for at betegne udvidelsen som uomgængelig nødvendig. Han udtrykte endvidere sin glæde over, at der står så mange penge i fondet, som tilfældet er, idet man ikke må være blind for, at det er i en dyr tid, man kommer til at bygge.

Så var det sket med den debat, idet forslaget blev tiltrådt uden yderligere kommentarer.

Side 16

blauh

GASVÆRKETS HISTORIE

Sidi 18

blauh

GASVÆRKSSAGENS FORHISTORIE OG GENNEMFØRELSE

I Vendsyssel Tidende for den 16. maj 1903 berettes følgende: »Spørgsmålet om anlæg af et gasværk i Hjørring kan snart holde 50 års jubilæum, idet ingeniørfirmaet Englich & Hansen allerede i 1857 fremkom med forslag om anlæg af et gas- og vandværk. Siden den tid har spørgsmålet jævnlig været fremme, f. eks. i 1887, da det var til behandling i byrådsmødet den 17. marts, hvilket resulterede i afholdelsen af et borgermøde søndag den 20. marts s. å., hvor navnlig afdøde landinspektør Ring og købmand Borgen kæmpede drabeligt for at få gassagen slået ned, hvilket også lykkedes, tilmed da de af byrådet til borgerne udsendte lister ikke havde givet stortalligt udtryk for anlæget eller for ønskerne om at erhverve gas.

I halvfemserne kom spørgsmålet frem igen, og i 1898 afholdtes et af borgerne indvarslet møde på Kyppers hotel, hvor følgende resolution vedtoges: »Forsamlingen udtaler, at den tror, at der er trang til såvel gas- som vandværk i Hjørring, og opfordrer byrådet til hurtigst muligt at gennemføre sådanne anlæg, helst i forening« o. s. v. I byrådsmødet den 12. juli 1898 nedsattes et udvalg, som skulle foretage de fornødne undersøgelser angående anlæg af et gasværk eller et vandværk eller begge dele. Dette udvalg sammenkaldte til et borgermøde i Svanelunden søndag den 14. maj 1899. Dette lededes af borgmester Thomsen. Stemningen på dette møde gav sig udslag i følgende resolution: »Forsamlingen anmoder udvalget om at arbejde hen til, at et vandværk og et gasværk samtidig og snarest bliver anlagt i Hjørring«. I byrådsmødet den 7. juni s. å. overdroges det kasse- og regnskabsudvalget af skaffe oplysninger om, hvor og til hvil-

ken pris de fornødne penge til et eventuelt gas- og vandværk samtidig og snarest kunne erholdes. Tillige overlodes det til det nedsatte udvalg at indlede forhandlingerne med en ingeniør angående sagen.

I byrådsmødet den 6. februar 1902 vedtoges det at anlægge et gasværk og et vandværk. Endvidere nedsatte man et udvalg på 7 medlemmer, bestående af dhrr. købmand Ad. Andersen, købmand Gylling, sagfører Jacobsen, direktør Nielsen, brænderiejer Olesen, tømmerhandler Schibsbye og fabrikant Sophus Thomsen. Udvalget delte sig senere i et gas- og vandværksudvalg hver på 3 medlemmer, med Olesen som fællesformand. Gasværksudvalget kom til at bestå af dhrr. Gylling, Schibsbye og Thomsen med sidstnævnte som formand. Forholdet er meget interessant og anerkendelsesværdigt for fabrikant Thomsens vedkommende. Denne driftige mand er medstifter, måske hovedstifter af Hjørring Elektricitetsværk og stærkt økonomisk interesseret i dette. Når han alligevel var en af dem, der talte for at gennemføre anlæg af gasværket, når byrådet tillidsfuldt lagde ledelsen i hans hånd, og når denne har været ivrigt beskæftiget med at gøre arbejdet så godt og fuldkomment som muligt, da er det så sjældent og i bedste forstand fint forhold, at det bør nævnes med respekt.

Det er interessant nu at læse gasværksmodstandernes argumenter og udtalelser, såvel i byråds- som borgermøderne. Disse økonomiske betænkeligheder ere nu fuldstændig slagne til jorden ved den ualmindelige tilslutning, gasværket har fået, og da navnlig kogegassen. Forbrugernes antal er nemlig nu ved værkets begyndelse henved 900, hvilket overstiger langt de dristigste forventninger. Overslaget over gasværket lød på 270.000 kr., dertil kommer byggegrunden og banesporet ca. 9.500 kr. Disse beløb vil næppe overskrides. Derimod vil udgiften til rør overskrides, grundet på den store og udvidede tilslutning.«

* * *

Da gasværkets anlæg nu var vedtaget, arbejdede udvalget med Ths. P. Olesen som formand energisk på at få arbejdet igang, og allerede den 3. marts 1902 var ingeniør N. O. Petersen, København, efter at man havde forvissat sig om dennes kvalifikationer, ansat som projekterende og ledende ingeniør ved opførelsen af værket. Ingeniør Petersen projekterede så i samarbejde med gasværksbestyrer Theilgaard, Horsens, anlæggelsen af et gasværk i Hjørring. Ingeniør Knudsen, der tidligere for driftsbestyrer Irminger havde ført tilsyn med Præstø gasværks anlæg, førte også her tilsynet med anlægsarbejderne: Anlægskapitalen, der tilvejebragtes ved lån, androg 300.000 kr.

Der blev heraf henlagt 40.000 kr., som i 1909 anvendtes til en ny gasbeholder. Vandværket, der anlagdes samtidigt, var dog uden forbindelse med gasværket, bortset fra at nedlægning af hovedledninger for vand og gas skete i samme udgravning. *Gasværket anlagdes udenfor byen* på en dertil købt grund syd for banelinien i umiddelbar nærhed af petroleumsselskabets lager. Ovnene opførtes som halvgeneratorer efter tegning af N. O. Petersen og Theilgaard. Materialerne var fra Culmitz. »Bamag«, Berlin, leverede exhauster og omløbsregulator. Pelouze og ammoniakvasker var også fra tysk firma. A-S »Strømmen«, Randers, leverede renskasser, og Bruun & Sønner, Nykøbing F., leverede beholderen. Værket fik en kapacitet på 3000 m³ pr. døgn. Der anbragtes ca. 200 gadelygter. Byen havde da ca. 8000 indbyggere. Samtidig anlagdes et sidespor fra banen til kulhuset, således at løsningen kunne foregå uden yderligere transportomkostninger. Der skulle fremskaffes tilbud på malere, rør, maskiner, lygter, standere, bygninger, inventar m. v., der skulle fastsættes bestemmelser og regulativer for aut. vand- og gasmestre og forbrugere. At sidstnævnte har været på sin plads ses af en annonce, som i 1905 blev indrykket i byens aviser:

21

Maa givne Foranledning gøres Beboerne bekendt med, at Indlæg af Gas- og Vandrørledninger, der udføres af Andre end de autoriserede Gas- og Vandmestre, ikke kunne vente at faa Tilslutning til Hjørring Kommunes Gas- eller Vandværk. Det samme gælder for Udvidelser eller Reparationer af ældre Anlæg.

Til Oplysning tjener, at de autoriserede Gas- og Vandmestre i Tiden ere: D. Bach, J. W. Hansen, H. F. Heidemann Jun. og E. Thorndahl.
Hjørring Byraad,
i Marts 1905.

Desuden skulle byens borgere jo også gøres interesserede i at få indlagt gas, hvorfor følgende skrivelse udsendtes til samtlige grundejere:

Gasværket i Hjøring.

Da Nedlæggelse af Gasrør i Gaderne vil tage sin Bægrindelse i den nærmeste Tid, anmodes de Bøjsere, som ønske Gasledning indlagt i Hjemene, om størst muligt **og senest 14. September d. A.** at udfylde nedfølgende Bestillingsblanket, og afgive den til den Tilvagnsforende ved Aulæget, Ingeniør Knudsen, Kongensgade 11, for at Udvalget derefter kan tage Bestemmelse om Anskaffelsen af Maalere og andet til Indlæg, Besiddende.

Betalingerne for Indlæg af Husholdninger ville blive meget beskedige, idet Byrådet har vedtaget:

- 1) at enhver Husejer, som **nu** tegner sig for Gasindlæg, vil **gratis** få indlagt en Stikledning til Gadelinien.

De, som efter Hovedledningens Nedlæggelse maatte ønske Gasindlæg, maa derimod selv afholde alle Omkostninger ved Anskaffelsen af Rørene og disses Forbindelse med Hovedledningen samt Nedlægningen, og

- 2) at alle Husholdninger, der indlægges **samtidig** med Hovedledningen, besørger af Kommunen, og kunne Omkostningerne, som ønskes afbetalt med **kvartaarlige Afdrag i 10 Aar.**

Indlægningsomkostningerne ville blive et forrentet med 5% pro Anno og vil formodentlig udgaae ca. 10-15 Kr. pr. Lægningssted, ders ikke Køgeapparat.

Prisen paa Lys- og Køgegass vil blive 14⁰ Øre pr. Kubikmeter (ca. 4 Kr. pr. 1000 engelske Kubikfod) og paa Motorgas 12 Øre pr. Kubikmeter.

Udvalget maa absolut tilraade Husejerne nu at lade indlægge Gasledning, idet Indlæg, der senere blive at foretage, ikke tilnærmelsesvis kan blive udført for den Betaling, som kan opnaas ved Indlæg straks.

Det er formodentlig overflødig her at fremhæve de **mange Goder og besparende Egenskaber**, der er ved Brugen af Gass baade som **Belysning** og i Særleshed som **Køgegass**, da det jo er almindelig befaadt, at man med Nutidens fortrindige **Belysningsmidler** og **Køgeapparater** kan have store Fordels. Et Bevis herfor er, at i alle Byer med Gasværker tager Forbruget af Gas mere og mere **til**, baade anvendt som **Belysning** og til **Husholdnings- og Fabriksbrug.**

I Henhold til foranførte tillader Udvalget sig at opfordre **samtlige Husejere til nu at tegne sig for Gasindlæg** og derved støtte et af Nutidens kommunale Goder.

Nærmere Oplysninger kan fås ved Henvendelse til Ingeniør Knudsen, Kongensgade 11.

Gasværksudvalget i Hjøring, den 15. August 1902

Der skulle udarbejdes instruxer for værk mestre og arbejdere. Af reglement af 1905 for arbejdere på Hjørring gasværk kan nævnes, at der var 12 timers arbejdsdag, fra kl. 6—18, 7 dages dagarbejde, 1 døgn fri, 7 dages natarbejde o. s. v., begyndelsesløn 18 kr. pr. uge stigende i 5 år indtil 24 kr. pr. uge, 4 dages sommerferie uden afkortning i lønnen, halvdelen af bidrag til sygekassen betalt af kommunen m. v. Man skulle have ansat personale og have udarbejdet et forsvarligt regnskabssystem o. s. v.

Trods disse mange opgaver, påbegyndtes opførelsen af værket allerede i foråret 1902, kun et par måneder efter vedtagelsen, og takket være et godt samarbejde mellem de implicerede parter, og bistået af et godt vejr, kunne værket stå færdigt i foråret 1903.

Den 23. maj 1903 («Hjørring i fortid og nutid») tændtes for første gang gasgadelygterne, der nu skulle afløse de gamle petroleumsgadelygter på galgepælene. Begivenheden var i forvejen averteret i byens blade, og masser af mennesker var den aften på gaden for at nyde det nye lys.

Som værk mester for gasværket antoges bestyrer J. Jensen, Hobro. Jensen, der var uddannet maskinist, var fra 1897 bestyrer for det nyanlagte Hobro gasværk indtil han, den 17. januar 1903, ansattes ved det noget større gasværk i Hjørring. Foruden værk mesteren beskæftigedes der dengang på gasværket 2 mand i retorthuset.

Som gasværkets rør lægger, eller rørmester som det nu hedder, ansattes fra 1. juli 1903 Marinus Larsen. 3 af byens vægttere, som tidligere havde passet tran- og petroleumsgadelygterne, ansattes som lygtetændere med rør læggeren som formand.

Da værkernes opførelse medførte nødvendigheden af en økonomisk og samlet administration, besluttede man at samle de kommunaltekniske embeder under een mand, hvortil valgtes tilsynsførende ingeniør ved værkernes opførelse, cand. polyt. Lars Knudsen, som udover vand- og gasværket skulle føre tilsyn med den elektriske lysstation, kommunens jorder, bygninger,

3 stoute Hjørring-vægtere

Vægterne forestod også lygtetænding og -slukning. Til venstre en tranlampe og til højre en petroleumslampe. Da vægterordningen ophævedes i 1903 ansattes 3 vægtere som lygtetændere til gaslygterne.

inventar, brolægning, veje, kloaker, vandløb, sten- og slamkister, den offentlige renholdelse, snekastning m. v. Stadsingeniør Lars Knudsen forestod på fortræffelig vis ledelsen fra værkernes start indtil sin død i 1910, da han efterfulgtes af cand. polyt. P. Mogensen, der virkede indtil udgangen af 1947.

GASVÆRKETS DRIFT OG UDVIDELSER

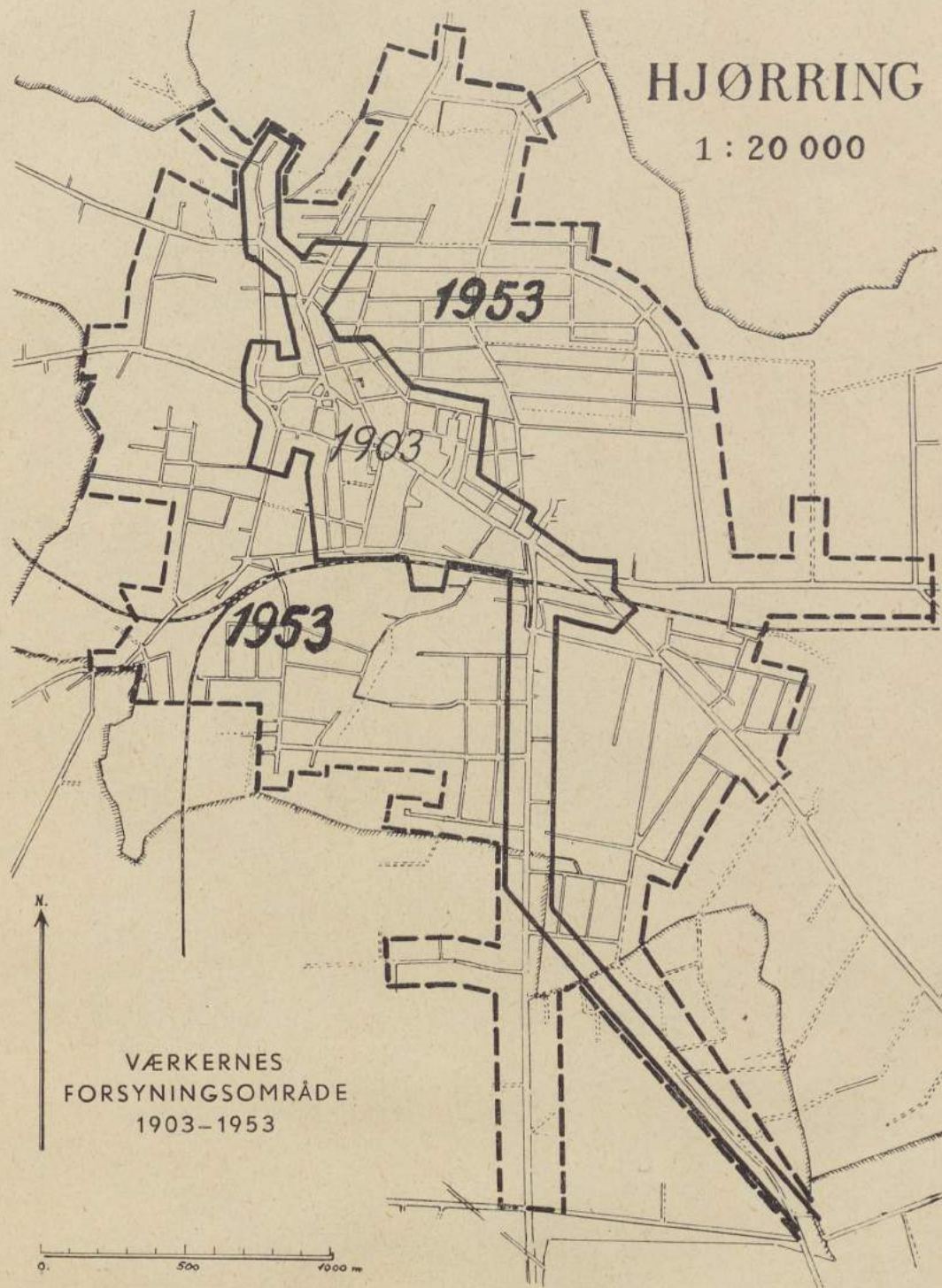
Den ordinære gasproduktion påbegyndtes den 26. maj 1903, og de mistrøstige spådomme om værkets fremtid slog heldigvis ikke til. Gassen blev stærkt benyttet, og værket viste sig snart som et godt aktiv for byen. Foruden de nødvendige midler til forrentningen og afdrag af anlægssummen, kunne det stadig hævde sig på en forsvarlig økonomisk måde, og man har kunnet sælge gas og koks til forbrugerne til billige priser. En stor del af æren herfor tilkommer værkmester J. Jensen, som ledede værket fra dets anlæg indtil 1937, da han tog sin afsked på grund af alder.

I 1903 kostede koge- og lysgas 14,5 øre pr. m³, motorgas 12 øre pr. m³ og gas til gadebelysningen kostede 8 øre pr. m³.

I 1907 ændredes 60 af gasgadelygterne, idet Hjørring som den første by i Danmark indførte fjerntryktændere, («Bamag«, Berlin) hvorved lygterne tændtes af vågeblusset, idet tænderne henholdsvis åbnede og lukkede for hovedtilførslen af gas i lygterne, når man på værket ændrede trykket i ledningerne.

Den forøgede tilslutning af forbrugere medførte efterhånden, at gasbeholderen, der var på 30.000 kubikfod (ca. 900 m³), ikke kunne holde trit med det stigende forbrug, og i 1908 besluttedes det at opføre en ny beholder. Man afholdt 2 på hinanden følgende licitationer, hvor et tysk firma fik overdraget opførelsen for kr. 17.500,—, hvilket medførte en avispolemik med indlæg fra forskellige sider om 2. gangs licitationer i almindelighed

og om »udenlandsk eller indenlandsk arbejde« i særdeleshed. Gasbeholderen, der fik et rumfang på 1350 m³, blev dog i 1909 opført af et tysk firma i Braunschweig.

En prøve af gassen med kalorimeter og jetphometer i 1910 viste en varmenhed (kalorier) på 5326 kilogramgrader pr. m³ gas, og at belysningsgassens lysstyrke var meget gunstig.

Den næste udvidelse fulgte i 1912, idet der da anskaffedes en 8er halvgeneratorovn fra Skandinavisk Gasværkskompagni. Samme år indledtes et samarbejde med Frederikshavns gasværk om fællesindkøb af kul, hvilket med tiden medførte et samarbejde mellem flere nordjydske gasværker om fællesindkøb for at fremskaffe billigere kul. Denne ordning bibeholdtes i det store hele indtil 2. verdenskrig.

I 1915 var situationen for gasværket således:

Man disponerede over: 4 stk. halvgeneratorovne med 28 stk. 3,3 meters retorter. Med 1 ovn som reserve kan værket yde ca. 4000 m³ pr. døgn. Beholderrummet, der er fordelt på 2 beholdere, andrager 2200 m³. Hovedledningerne har en samlet længde af ca. 15 km med 10" som største dimension. Der findes ca. 2850 forbrugere. I forsyningsområdet er der ca. 10.000 indbyggere. På selve værket beskæftiges 7 mand i retorthus og 2 mand på pladsen.

I 1912 påbegyndtes en kunde-service gående ud på, at man af gasværket kunne leje en gasbageovn for en rimelig pris, idet man for at få en ovn måtte underskrive en dertil udformet lejekontrakt, der bl.a. kræver lejen forudbetalt med 2 kr. pr. kvartal, ligesom lejeren forpligter sig til at være ansvarlig for skader, der ikke skyldes slid og almindelig forsvarlig brug, og til ikke at sælge, pantsætte eller lade en anden disponere over ovnen o. s. v. Ovnene kostede 12—16 kr. pr. stk. i anskaffelse. Udlejningen gav en indtægt varierende fra 6—1700 kr., men herfra gik så afskrivning, reparationer og vedligeholdelse af ovnene samt løn til opkræveren af målerlejen. Ordningen var i det lange løb ikke tilfredsstillende, man søgte den ophævet et par gange, men først

da man i 1938 stod med 60 defekte ovne og 15 under reparation, besluttedes det at ophøre med udlejningen således, at den, der 1. april 1938 og et 1 år frem har lejet en ovn, uden at der i det forløbne år har været reparationer derpå, overtager ejendomsretten.

At det åbenbart har voldt forbrugerne kvaler med at afse penge til en gasovn, fremgår af et forslag, som i 1938 fremkom fra byens isenkræmmere gående ud på, at disse sælger gasovne med en mindre udbetaling, og at kommunen derefter overtager en i den anledning udfærdiget købekontrakt, således at forbrugerne skal afdrage restgælden til kommunen, men forslaget blev senere trukket tilbage af isenkræmmerne.

I tidens løb blev ledningsnettet udvidet, og som følge heraf skulle belysningen også følge trit, hvilket foranledigede beboerne i de gader, der kunne synes forfordelt med hensyn til gadebelysning til at indsende ansøgninger om opsætning af lygter. Her er f. eks. et andragende fra beboerne på Elsagervej-Sct. Cathrinevej, der i uhøjtidelige vendinger skriver:

Til belysningsudvalget.

Vi undertegnede beboere af Elsagervej og Sct. Cathrinevej tillader os høfligst at andrage det ærede udvalg om at foranledige en lygte anbragt på hjørnet af ovennævnte tvende veje.

Hele det store kvarter har for tiden kun een lygte, og den findes på østre side af Elsagerbroen. Vest for banelinien hersker der vinteren igennem et ægyptisk mørke, når ikke netop månen smiler til os, og vi vil derfor meget påskønne, om udvalget kan imødekomme vort ønske til gavn for begge vejes beboere.

Hjørring i september 1916.

Lygten bevilgedes.

At det i gamle dage har været et varmt job at være gasværksarbejder, synes at fremgå af en opgørelse i »Gasteknikeren«

januarnummer fra 1913 over gasværksarbejdernes arbejdsvilkår. Blandt spørgsmålene om hvorvidt der ydes begunstigelser, som f. eks.: billigere øl, svarer et enkelt værk: »frit øl«. Det var dog ikke fra Hjørring gasværk, idet man her helt undlod at besvare spørgsmålet.

I 1915-17 indførtes gas- og koksrationering, der kulminerede med strenge bestemmelser i 1917. For at spare på gassen, solgte man således ekstra billige koks til de forbrugere, som rådede over komfurer eller andre ildsteder, dog måtte forbrugernes skatteindtægt ikke overstige 1600 kr. om året. Koksene kostede således 1,35 kr. og man kunne om ønskedes købe tørv til 40 øre og kul til 2,00 kr. pr. hl.

Forretninger og restaurationer samt virksomheder, der benyttede gas som kraftkilde, kunne få 50% af det normale forbrug, og hvad der brugtes derudover skulle betales med dobbelt pris. I alle forretninger skal gasbelysningen slukkes kl. 18,30 (dog bagerforretninger 1 time senere), om fredagen dog kl. 19,30 og om lørdagen kl. 20,30. Husholdningsforbruget blev rationeret efter en bestemt skala, og hækassen fik sin blomstringstid.

Under 1. verdenskrig 1914-18 var der stor interesse for biproduktet »gasvand«. Der kom tilbud fra sprængstoffabrikker om køb af produktet, men for at kunne importere engelske kul, måtte man underskrive en deklARATION til det engelske konsulat om, at man ikke uden dettes tilladelse måtte sælge koks eller andre biprodukter. Tyskerne var for deres vedkommende heller ikke mere sikre på neutraliteten, end at de, før man kunne købe støbejernsrør, ville have en deklARATION på, at man ikke ville lade disse indgå i fremstilling af krigsmateriel til Tysklands fjender. Det omtalte gasvand (ammoniakforbindelser), søgtes afsat som gødningsmiddel, et forsøg som gentoges under 2. verdenskrig, men da der blandt landboerne, trods anerkendelse fra statens forsøgsstation på Virumgaard, ikke vistes nogen særlig interesse herfor, faldt sagen stille til ro.

I krigsårene fremstilledes gassen også af tørv og træ.

Side 30:

1/1 sides kliche

Hjornig gewerk sides utvidelse 1950-52

Efter en undersøgelse og indstilling fra stadsingeniør P. Mogensen og driftsbestyrer Kerstens, elektricitetsværket, besluttede belysningsudvalget og byrådet i 1925 at overgå fra gas til fuldstændig elektrisk gadebelysning, og dette anlæg blev straks sat i arbejde.

I 1927 vedtog byrådet at teleskopere (d. v. s. forhøje) den i 1909 anskaffede gasbeholder, således at gasværkets samlede beholderrumfang ændredes fra ca. 2.200 m³ til ca. 3.900 m³. Arbejdet udførtes i 1928 af A-S W. Brüel, Hjørring for 18.900 kr. Samme år ophørte produktionen af gas til gadebelysning, og gaslygterne og standere solgtes. Standerne kostede 20 kr. stykket, men senere faldt prisen til 15 og 10 kr. for at få bedre afsætning. Flere standere benyttes den dag i dag rundt om i byen som tøjpæle, ligesom enkelte gadenavnsstandere i Svanelunds-kvarteret er fhv. gasstandere. Et par elektrificerede gaslygter sidder på amtmandsboligen ved indkørslen.

Den 8. maj 1929 ansattes M. I. Laursen som rørmester Marinus Larsens efterfølger, og i 1930 overgik gasaflæsnings- og regningssystemet til »Ruf«-anlæg, en ordning som stort set benyttes den dag i dag. Fordelen ved denne metode var, at forbrugerne straks efter aflæsningen af målerne blev gjort bekendt med forbrugets størrelse og prisen herfor, ligesom systemet gav en bedre regnskabskontrol.

I 1937 teleskoperedes den lille gasbeholder, således at den nu kan rumme ca. 1.300 m³, og samme år forfremmedes maskinarbejder Ejner Nielsen til værkemester, idet gasværksbestyrer J. Jensen, som tidligere nævnt, fratrådte på grund af alder. Samtidig underlagdes værkets ledelse stadsingeniøren.

Koksrationeringen påbegyndtes i 1940, ligesom koks kom ind under priskontrolrådets bestemmelser. Rationeringen, som vi desværre kender alt for godt, ophævedes i 1948, men genoptoges atter i tidsrummet 1951–53. Rationeringen betød ikke blot begrænsede mængder koks til forbrugerne, men værket var også på ration angående indkøb af kul.

I 1939 indrettedes for værkets arbejdere en ny folkestue og et nyt baderum, der nu i 1953 atter står foran udvidelse.

Den 17. juni 1942 modtoges følgende telegram:

»Ved en i dag udstedt bekendtgørelse er der truffet bestemmelse om rationering af gas fra den 20. juni. Bekendtgørelse og cirkulære indeholdende de nærmere retningslinier er afsendt. Handelsministeriet«

Så fulgte en langvarig og besværlig rationering med en bestemt mængde gas pr. lejlighed, pr. beboer, pr. feriegæst udover 14 dage, mindst en snes ministerielle forordninger om tildelinger af gas til logerende, til gasvaskekedler, sygehuse, virksomheder, hjem med syge o. l., direktiver om nedsættelse af gassens brændværdi, nedsættelse af rationerne o. s. v. Der udsendtes til forbrugerne cirkulærer og folders om gasbesparende foranstaltninger, og hækassen fik et »come back«.

Stadsingeniør Mogensen fremkom i 1938 med en redegørelse for værkets kapacitet, hvori oplystes, at forbruget var steget mere end beregnet ved en foretagen udvidelse i 1932, hvor værkets kapacitet var beregnet til 3-4.000 m³ pr. døgn, men man havde nu været oppe på et maximalt døgnforbrug på 4.700 m³, og gennemsnitsforbruget var 4.200 m³. I den anledning opførte man 1942 en ny 9er ovn og foretog forskellige ombygninger i retorthuset, alt til en udgift af ca. 38.000 kr. Gashovedledningernes længde androg nu 27,2 km.

I 1944 byggedes en 5'te ovn for en udgift af ca. 17.000 kr., og i 1946 anskaffedes en ny lademaskine til 31.500 kr. Gasværket rådede nu over 5 ovne med en kapacitet på 5.500 m³ pr. døgn ved 2 ovne i reserve, et samlet beholderrumfag på 4.300 m³ fordelt på 2 beholdere.

15. februar 1946 fremkom en redegørelse fra stadsingeniøren om trykforholdene i byen. Af denne fremgik, at gstrykket i visse yderkvarterer var for lavt, da ledningsnettets dimensioner efterhånden var blevet for små til at kunne klare det forøgede gasforbrug. Det blev foreslået at lægge 2 højtryksledninger fra værket til 2 regulatorstationer i den NØ og NV udkant af byen,

således at der her kunne skaffes forbedrede og konstante trykforhold. Dette anlæg blev bragt til udførelse i 1948-49, idet der anbragtes regulatorstationer ved hjørnet af Ørstedsvvej-Løkkensvej og Østre Ringvej-Tørholmsvej.

Den 1. januar 1948 trak, nu afdøde, stadsingeniør P. Mogenssen sig tilbage og efterfulgtes af cand. polyt. E. B. Andersen.

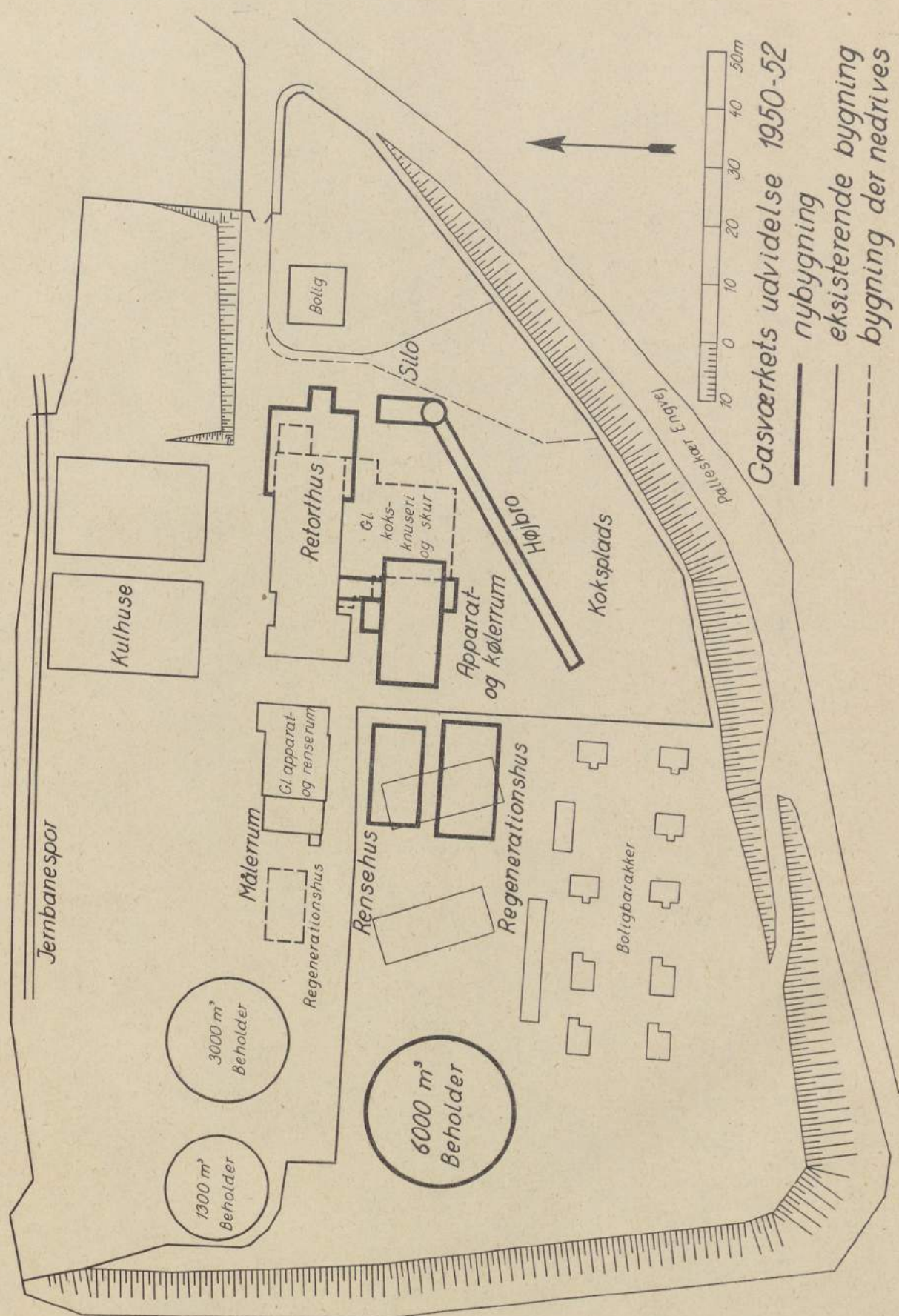
Gasforbruget steg stadig, og i 1949 blev det nødvendigt at sætte 4 ovne i drift, således at der kun rådedes over 1 ovn i reserve, men da man på et gasværk som dette må påregne, at mindst 1 ovn er under reparation, vil det sige, at reserven i høj grad var illusorisk.

Apparatanlægene og renseskasserne arbejdede under konstant overbelastning, ligesom koksknuseriet og sorterværket var utilfredsstillende og opslidte. Gasværket var i princippet det samme som indviedes d. 26. maj 1903, og som i de første 10 år havde en produktion, der ingensinde oversteg $\frac{1}{3}$ af det nuværende forbrug.

At dette kunststykke blev præsteret uden større udvidelser skyldes at anlæget var projekteret så fremsynet, at man i det bestående retorthus havde ualmindelig gode muligheder for at udvide, hvilket man også i årenes løb i rigt mål gjorde brug af. Det gamle veltjente værk var i princippet udslidt, og da man ikke ved at udvide det bestående anlæg kunne påregne en tilstrækkelig forøgelse af kapaciteten, indstillede stadsingeniøren den 12. november 1949 til gasværksudvalget, at man godkendte samlet udvidelsesplan for Hjørring gasværk.

Planen gik ud på at bygge et nyt værk udenom det gamle, dog således at udbygningen kunne ske i 3 tempi, i takt med den forventede stigning i gasforbruget, samtidig med at man i videst mulig udstrækning udnyttede de gamle brugbare ovne og apparater som reserve. Første etape omfattede en udbygning til en kapacitet på 10.000 m³ eller ca. 50% over den daværende produktion. Skulle produktionen stige uventet, havde man altid den udvej at forcere udbygningen, idet denne blev lagt således til rette, at udvidelse helt op til 30.000 m³ pr. døgn var mulig.

Gasværkets udvidelse 1950-52

- nybygning
- eksisterende bygning
- - - bygning der nedrives

Denne plan blev godkendt af gasværksudvalget og derpå vedtaget af byrådet den 1. december 1949, der stillede de nødvendige midler til rådighed til 1. udbygning.

Efter indhentning af tilbud, blev leverancen af ovne og maskinelle installationer m. v., den 15. februar 1950, overdraget firmaet Krag-Müller & Andersen. Bygningsarbejderne blev udbudt i licitation, efterhånden som udvidelserne skred frem.

Leveringstiderne var lange, helt op til 2½ år, men det lykkedes at tilrettelægge en arbejdsplan, der muliggjorde en jævn fordeling af udvidelserne over dette tidsrum, og som var forenelig med det omfattende hensyn, der måtte tages til gasværkets drift. Leverandørerne blev formået til at regulere deres leveringstider, således at disse faldt sammen med arbejdsplanen.

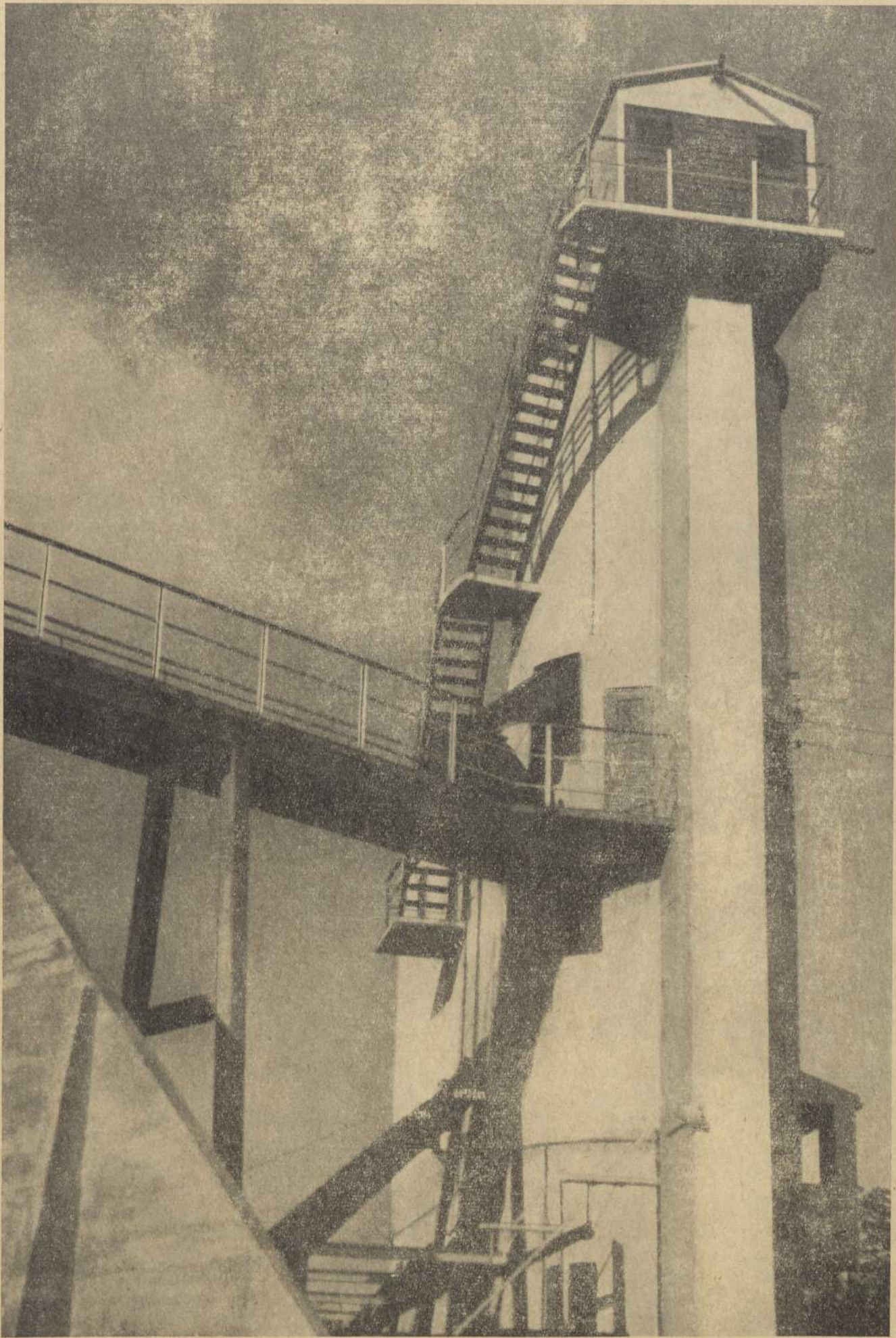
Det lykkedes endvidere at få boligministeriets godkendelse af planen i sin helhed, således at de nødvendige materialebevillinger kunne forventes på de rette tidspunkter, og således at arbejdet ikke skulle sinkes eller vanskeliggøres på grund af materialeangel.

Det første led i arbejdet var opførelse af det nye koksknuseri med højbro og siloanlæg. Ved hjælp af en kopelevator føres de rå afkølede koks fra retorterne op i en højdebeholder, hvorfra de kan dirigeres enten til koksknuseren og siloerne eller, såfremt produktionen overstiger salget, til en vogn, der tipper dem ud i 10 m's højde fra højbroen. Såfremt salget er større end produktionen, køres koksene fra lagerpladsen til elevatoren ved hjælp af en anskaffet »Chaseside Major« læssemaskine med 0,55 m³ skovl, og hejses atter op i højdebeholderen. Denne fremgangsmåde anvendes for at udnytte lagerpladsen bedst mulig, for at få mindst mulig svind i form af smuld og for altid at kunne levere kunderne en fuldstændig renharpet vare.

I december 1950 nærmede siloen og højbroen sig fuldførelsen, selvom byggeriet blev sinket en del af vejrliget. Det nye apparatus med tilhørende tjæregruber måtte først påbegyndes den 1. december 1950, og her nåede man at støbe alle fundamenter, inden vinteren satte punktum for dette arbejde.

Sub 30

I 1951 indførtes transportører i driften til at læsse kul fra banevogn i skur og fra skur til elevator. Renser- og regenerationshus, kokssilo, højbro, apparat- og kølerhus blev færdigbygget samme år, ligesom kokspladsen blev reguleret og forsynet med betonbelægning. Jernbetonarbejdet ved den nye 6000 m³ gasbeholder udførtes, det nye ovnhaus kom under tag, og den 11. december 1951 afholdtes der rejsegilde for »det nye gasværk«. Den gamle stationsmåler, der var udslidt, erstattedes med en ny »Kent« måler til 700 m³/time.

I 1952 afsluttedes opførelsen af gasbeholderen, de nye vertikaloerne blev bygget, ovnhuset blev færdigbygget og en ny skorsten opført, hvorefter 1. etape af udvidelsen stort set var tilendebragt. Der blev udover de nævnte arbejder udført forskellige maskinelle installationer i forbindelse hermed, ligesom værkets rørarrangement ændredes med henblik på senere udvidelser.

Værkerne råder således nu over 2 vertikaloerne (en 5er og en 3er) med en kapacitet på 10.000 m³ i døgnet, og med de 5 gamle horisontaloerne som reserve. Disse 5 reserveoerne har tilsammen en kapacitet på 6.500 m³ pr. døgn. Beholderrumfanget andrager 10.300 m³ fordelt på 3 beholdere.

Der findes ialt 14.300 beboere i forsyningsområdet, og der er ialt opstillet 5.000 målere. Ledningsnettets længde er 43 km hovedledning og 3,5 km højtryksledning.

Gasværksudvidelsen 1950–52 kostede ialt 1.915.486,57 kr., og for de forskellige anlæg fordelte udgiften sig således:

Kokssilo	192.515,59 kr.
Læsemaskine	23.612,97 -
Apparat- rense- regenerationshus og tjærebeholder m. v.	446.579,61 -
Pladsen — kloaker — m. v.	48.750,71 -
Gasbeholder	469.926,16 -
Ovnhaus	714.743,07 -
Nyt måleranlæg	19.358,46 -

Ialt 1.915.486,57 kr.

Heraf afholdes kr. 451.139,85 af fond og overskud.

1/1. nides liche
statistik

GASVÆRKETS FREMTID

Det nye gasværk er lagt således tilrette, at selv meget betydelige udvidelser kan ske ved simple installationer og tilbygninger. Sker disse, vil det nuværende forbrug kunne både 3 og 4 dobles, således at de næste 50 år trygt kan ses imøde.

For at kunne hævde sig, skal gassen konkurrere til mange sider. Sålænge den er billigere end elektriciteten, vil dens større regulérbarhed gøre den foretrukket til husholdningsbrug og til mange industrielle formål, hvor den endog foretrækkes fremfor det billigere faste brændsel.

Der er også konkurrencen fra flaskegassen, der har fået en stor udbredelse udenfor værkernes forsyningsområde. Følger værkernes forsyningsnet med bebyggelsen, vil den tryggere og

Kliche

bekvemmere faste installation nok gøre udslaget i værkernes favør, men forsømmer værkerne at lægge forsyningsnettet ud, medens tid er, vil de have svært ved at generobre terrain i områder med åben og lav bebyggelse.

Koksene skal også sælges på det åbne marked, og dér har de danske koks ofte været i miskredit, men nu producerer Hjørring gasværk en vare, der står på højde med de bedste udenlandske koks. Da kvalitetskontrol og varebedømmelse vinder større og større indpas i vor oplyste tidsalder, må det antages, at produktionen også i fremtiden vil kunne afsættes til rimelige priser.

Da gasværkernes drift også er en særdeles fordelagtig nationaløkonomisk foranstaltning, grundet den høje varmeøkonomi, de minimale tab til kølevand og de producerede værdifulde biprodukter, må det håbes, at de forløbne 50 års fremgang må fortsætte fremover, og det er min tro, at den vil gøre det.

Vegnat gasbeholdere